

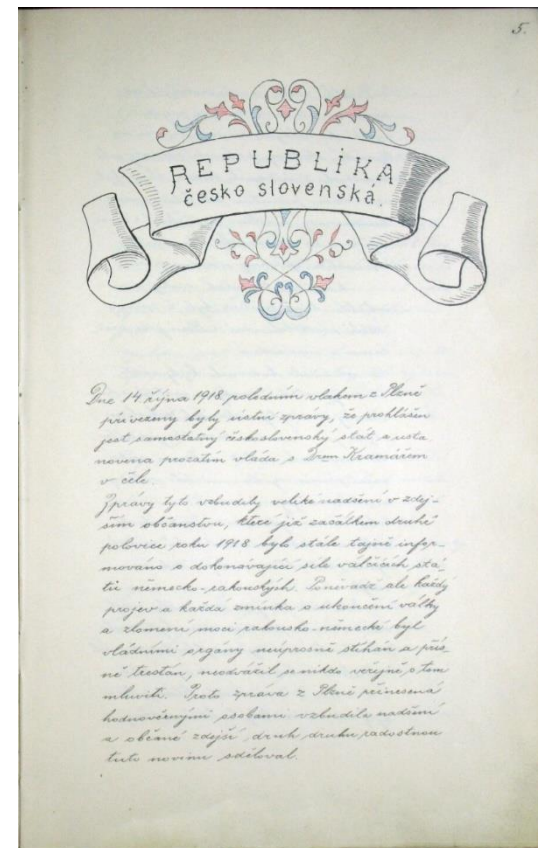
PROJEKT „ZA HUMNY JE... HISTORIE“

Anotace: Žáci uplatní své znalosti o významných událostech a meznících moderních dějin (např. Říjen 1918, Březen 1939, Květen 1945, Únor 1948, Srpen 1968, Listopad 1989) a konfrontují je s „mikrohistorickým“ pohledem pramenů vzniklých na lokální úrovni (kroniky). Zjišťují, čím se průběh událostí v konkrétním místě a jejich zaznamenání liší od oficiálního narativu a v jakých ohledech naopak souzní. Jinou možností je vytvoření paralelní časové osy určité události v celorepublikovém/evropském/světovém kontextu (na základě učebnice, encyklopedické literatury, datových příruček apod.) se zaznamenáním průběhu v místě bydliště/školy. Zároveň je třeba mít na paměti, že prameny (a kroniky zvláště) reflektují poměry v době svého vzniku, a nepodléhat jejich dobové rétorice.

Jindřichovice, nemocnice zajateckého tábora z let 1915–1918. [SOKA Sokolov, fond Soudobá dokumentace, sign. SD125; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30840173>]

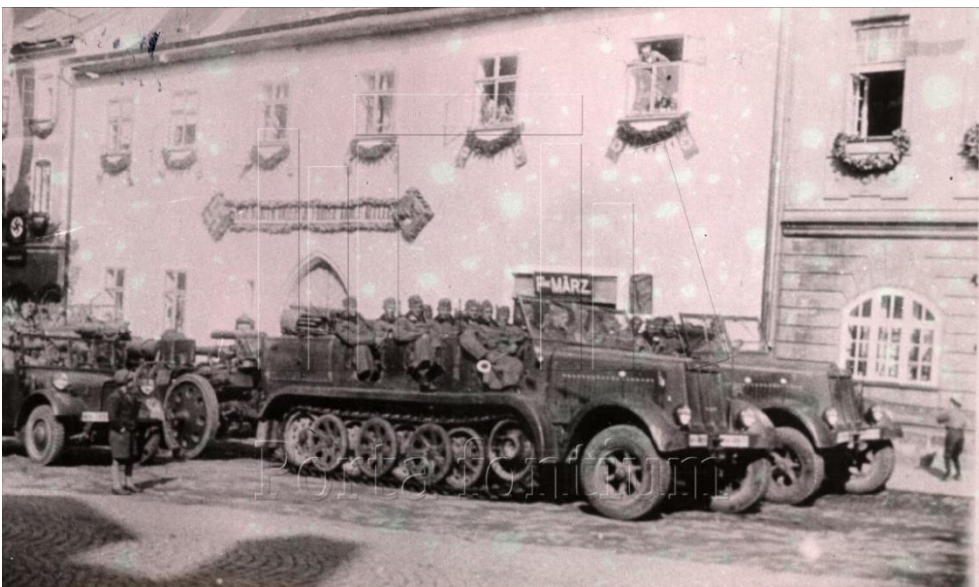
Nepomuk, úvod kronikářského zápisu o průběhu říjnových událostí roku 1918 ve městě. [SOKA Plzeň-jih, fond Archiv města Nepomuk, kronika města 1918–1934, s. 5; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30560153>]

Cíle a očekávané výstupy projektu:

Žáci samostatně či ve skupinkách vyhledávají informace v literatuře (učebnice, encyklopedie, datové příručky apod.) a následně k nim dohledávají odpovídající záznamy v digitalizovaných archívních pramenech (kronikách) z místa bydliště/školy. Získané informace poté třídí, hodnotí a za moderace učitele provádějí jejich vzájemnou konfrontaci. Na základě srovnání výkladu událostí optikou tzv.

„velkých dějin“ a z pohledu dění v konkrétní žákům dobře známé lokalitě formulují vlastní závěry, směřující k poznání, že historie není pouze ozvěnou časově i místně vzdálených událostí, ale naopak na ni lze pohlížet jako na souhrn drobných každodenních dějů. Zároveň se seznamují s historií své obce, jejími prameny a osobnostmi a v neposlední řadě si upevňují a prohlubují povědomí o dějinných událostech, probíraných ve standardních hodinách dějepisu. V dalším plánu může (u starších studentů) dosažené poznání vést k uvědomění si limitů vypovídací schopnosti historických pramenů, odrážejících vždy – zvláště v případě pramenů narativních – tak či onak dobu svého vzniku, a v důsledku k obezřetnému přístupu k informačním zdrojům obecně. Nakonec žáci s použitím adekvátních nástrojů vytváří výstup pro prezentaci výsledků své práce spolužákům nebo širšímu spektru zájemců z řad ostatních žáků školy, vyučujících, rodičů a obecně zainteresované veřejnosti.

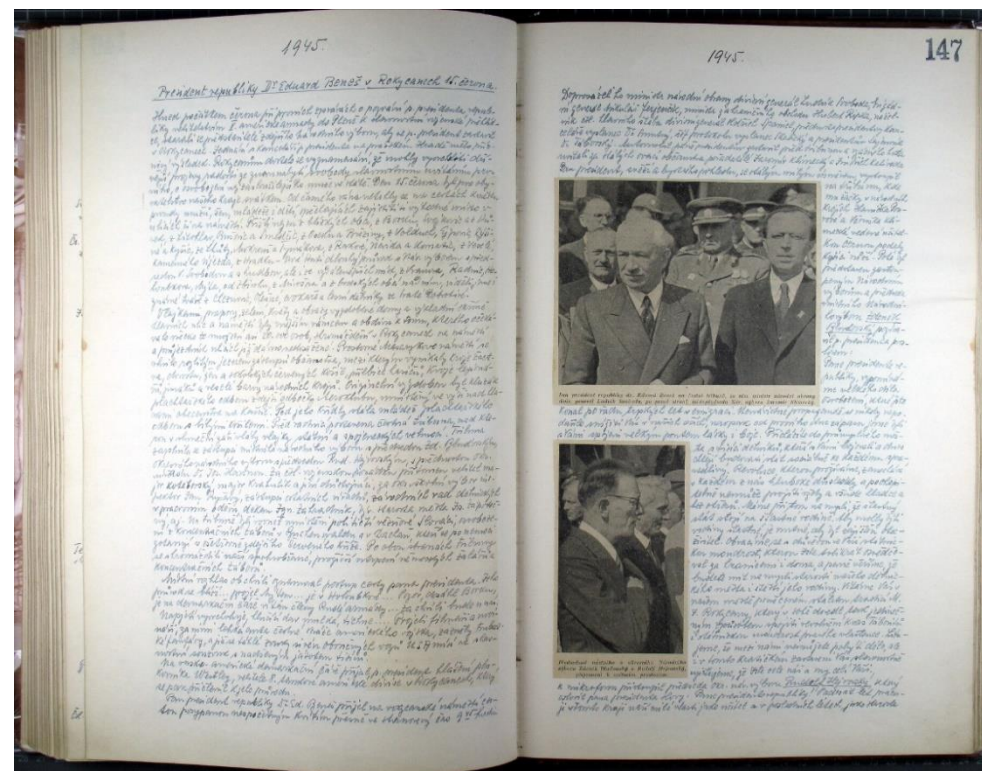

Horní Slavkov, obsazení Sudet německou armádou, 4. 10. 1938. [SOka Sokolov, fond Soudobá dokumentace, sign. SD90; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30840138>]

Produkt projektu: Jako nejvhodnější forma prezentace výsledků projektu se jeví referát (ppt prezentace) či série referátů, uspořádaných do formátu konference s následnou moderovanou diskusí. Alternativou může být panelová diskuse či workshop, vše za účasti auditoria a v ideálním případě i pamětníka a/nebo odborníka (historika, archiváře) na danou problematiku. Mluvené projevy žáků, doplněné adekvátním grafickým doprovodem (dobové fotografie, výňatky z kronik apod.), mohou doprovázet tištěné materiály (postery, informační panely), vystavené v konferenční místnosti, společných prostorách školy nebo na vhodném veřejném prostranství, a to i v následujících týdnech/měsících po konání akce. Tematická výstava je tedy další možnou formou prezentace výsledků projektu. V méně náročné verzi se nabízí možnost zpracování časové osy, kde jedna linie sleduje průběh určité události moderní historie z perspektivy „velkých dějin“ a paralelně probíhající druhá linie zaznamenává vývoj na místní úrovni, jak se jej žákům podařilo rekonstruovat na základě poznatků z kronik. Součástí časové osy jsou opět dobové fotografie a k její prezentaci se rovněž

hodí společné prostory školy (typicky chodby) či přilehlá veřejná prostranství (např. oplocení školního pozemku směrem do ulice). Náročnější verzi (zejména po technické stránce) může být výroba audio/videodokumentu s využitím výpovědí pamětníků a promluv odborníků, případně dobových filmových záběrů či televizních pořadů.

Integrace předmětů: Český jazyk a literatura (studijní práce s textem, formulace vlastních textů a jejich převedení do formy mluveného projevu, vedení diskuse), Informační a komunikační technologie (práce s internetem, textovými a obrázkovými editory, kritické posuzování informací z různých informačních zdrojů), Dějepis (orientace ve významných historických událostech, přehled o

Rokycany, kronikářský zápis o návštěvě prezidenta Edvarda Beneše ve městě 15. 6. 1945. [SOka Rokycany, fond Městský národní výbor Rokycany, kronika města 1938–1947, fol. 146v–147r; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30760267>]

dějínách obce a jejich osobnostech, budování vztahu k místnímu prostředí, práce s historickými prameny, komparace rozdílných historických výkladů, vnímání událostí z různých časových a prostorových perspektiv), Člověk a svět práce – využití digitálních technologií (práce s audio/videotechnikou), Výtvarná výchova (grafické zpracování tištěných nebo digitálních materiálů).

Realizace projektu:

1. fáze – motivace: Učitel vede s žáky dialog obecně o významu zkoumání historie, o vztahu mezi „velkými dějinami“ a děním na lokální úrovni a o proměnlivosti vnímání a interpretace historických událostí z aktuálního pohledu a s delším časovým odstupem. Poté plynule přejde k situaci v obci a zjišťuje, jaké

je mezi žáky povědomí o místním průběhu určité významné dějinné události, již se žáci zabývali v předchozích hodinách dějepisu. Při té příležitosti si s žáky připomene základní faktografii.

Plánice, kronikářský záznam s popisem únorových událostí roku 1948 ve městě. [SOKA Klatovy, Archiv města Plánice, kronika města (1868) 1924–1949, s. 311; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460216>]

2. fáze – mapování a třídění: Učitel nastíní metodický postup pro získání, vyhodnocení a zpracování relevantních informací o konkrétní historické události, přičemž výklad látky

v učebnicích je vhodné doplnit o poznatky z další literatury (encyklopedie, datové příručky, sbírky dokumentů apod.). Žáci si rozdělí úkoly a poté samostatně nebo ve skupinkách vyhledávají informace, jež dále třídí a vyhodnocují z hlediska jejich vztahu k významu a charakteru události, její chronologii, zúčastněným osobnostem apod. Následně učitel žáky seznámí s digitalizovaným pramenem (kronikou), pojednávajícím o průběhu události v místním kontextu. Pozornost věnují zejména osobě autora, je-li v úvodu kroniky představena, a období, z něhož kronika pochází. Podstatné přitom je, zda byla pojednáváná událost do kroniky zaznamenána bezprostředně, anebo až s delším časovým odstupem (retrospektivně). Poté se žáci pokoušejí v kronice vyhledat pasáže vztahující se ke zkoumané události, tyto pasáže informačně vytěžit a získané informace systematicky utřídit (chronologie, osobnosti, přesná lokace událostí v rámci obce – ulice, náměstí apod.). Pro doplnění informační základny lze uvažovat také o záznamu svědectví pamětníků.

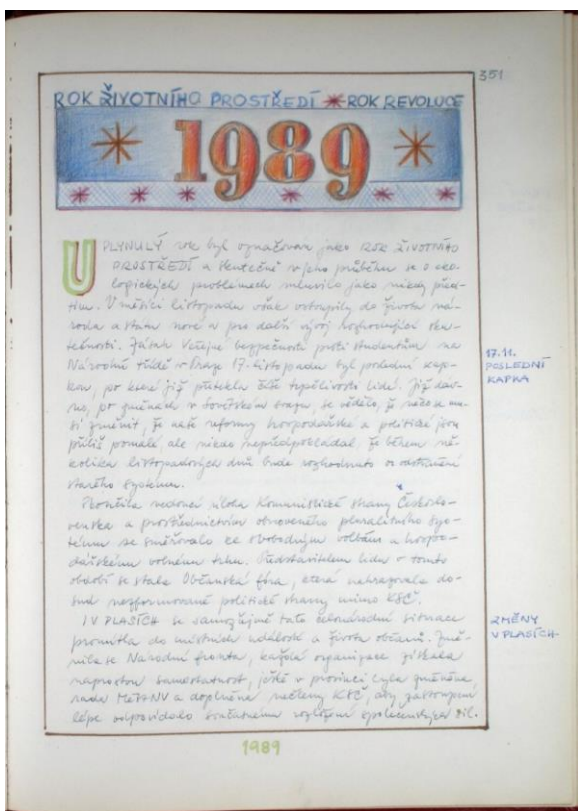

Cheb, podpisová akce proti srpnové okupaci vojsky Varšavské smlouvy, 22. 8. 1968.
[SOKA Cheb, fond Městský národní výbor Cheb, příloha ke kronice města 1968, č. 59; online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30260051>]

3. fáze – řešení projektového úkolu: Žáci pod vedením učitele ve skupinkách porovnávají poznatky o historických událostech, jež získali z literatury, s vlastními zjištěními učiněnými nad stránkami místní kroniky. Snaží se postihnout shodné a naopak protichůdné rysy průběhu události na celostátní a na lokální úrovni, pojmenovat specifika místního vývoje a rozpoznat interakce, k nimž během události docházelo mezi centrem dění a periferiemi. V neposlední řadě se mohou soustředit i na dikci pramene (kroniky) a pokusit se rozklíčovat dobově podmíněné souvislosti, jež ovlivnily výsledné vyznění reflexe zkoumané události. Ve větších či menších kolektivech žáci formulují závěry a následně

vytvářejí projektové výstupy vhodné k jejich prezentaci (časová osa, poster, informační panel, referát). Pokročilejší verze řešení projektu vybízí k uspořádání konference/panelové

diskuse/workshopu za účasti širšího auditoria, případně i externích účastníků (pamětníků či odborníků), v diskusi s nimiž mohou žáci ověřovat relevanci svých závěrů a konfrontovat je s dalšími pohledy. Taková akce je však závislá kromě jiného i na dobrých organizačních schopnostech. Podobně systematický přístup vyžaduje i tvorba audio/videodokumentu (s důrazem na technickou stránku věci).

Plasy, úvod kronikářského zápisu o průběhu listopadových událostí roku 1989 ve městě.
[SOKa Plzeň-sever, fond Městský národní výbor Plasy, kronika města 1979–1989, s. 351;
online: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30660021>]

4. fáze – produkt projektu: Vlastní realizace probíhá v závislosti na zvolené formě prezentace výsledků od relativně snadného zpracování časové osy a jejího vystavení na veřejně přístupném místě přes náročnější organizaci diskusního setkání až po technicky sofistikovanou tvorbu dokumentárního pořadu v audio/video formátu.

5. fáze – reflexe: Žáci mezi sebou nebo v pracovních skupinách hodnotí pod učitelovou supervizí průběh řešení a výsledky projektového úkolu. Kromě sdělení základních dojmů a pocitů se snaží formulovat přínosy, které pro ně osobně práce na projektu měla, ať již z hlediska předmětu studia (získání nových poznatků, nahlédnutí velkých dějinných momentů novou optikou skrze dění v dobře známém prostředí, zkušenost práce s autentickými historickými prameny, byť v digitální formě, nutnost kritického přístupu k informačním zdrojům), nebo z širšího pohledu osobnostního rozvoje (zkušenost s realizací a organizačním zajištěním náročného úkolu včetně přijetí zodpovědnosti za jeho zdárné vyřešení). V dalším kroku lze hodnotit dopad projektu na zainteresovanou veřejnost sledováním reakcí (ideálně získáním zpětné vazby formou dotazníku, ankety apod.) návštěvníků výstavy, auditoria na konferenci/panelové diskusi/workshopu či posluchačů/diváků audio/videodokumentu.

Okruhy digitalizovaných archivních pramenů: Kroniky obecní, farní, spolkové, školní (dobově podmíněný výklad o historických událostech a zachycení jejich konkrétního průběhu v obci); fotografie (fotodokumentace průběhu historických událostí v obci, zachycení dobové atmosféry, míst a osobností spojených s událostí).

Výběr z literatury: Adamová – Mates 2000¹; Antonín et al. 2008²; Cuhra et al. 2006³; Čapka 2010⁴; Čapka 2020⁵; Dejmek et al. 2018⁶; Emmert 2012⁷; Emmert 2019⁸; Churaň et al. 1998⁹; Kárník 2017¹⁰; Kárník 2018a¹¹; Kárník 2018b¹²; Klimek 2002¹³; Klimek 2014¹⁴; Kuklík – Gebhart 2007¹⁵; Pánek – Tůma et al. 2008¹⁶; Pernes 2008¹⁷; Randák et al. 2013¹⁸; Veselý (ed.) 2005¹⁹; Veselý (ed.) 2012²⁰.

Internetové zdroje: Porta fontium – Bavorsko-česká síť digitálních historických pramenů²¹; Moderní dějiny – Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky²²; Muzeum paměti XX. století²³; Paměť národa²⁴; Ústav pro studium totalitních režimů²⁵; Wikipedie – Otevřená encyklopedie²⁶.

**Karlovy Vary, projev prezidenta
Václava Havla před hotelem
Thermal, 10. 3. 1990.** [SOkA Karlovy
Vary, Městský národní výbor
Karlovy Vary, příloha ke kronice
města 1990, nečísł.; online:
<https://www.portafontium.eu/iipi/mage/30360155>]

¹ Adamová, Karolína – Mates, Pavel. *České dějiny v datech 1945–1999*. Praha: Linde, 2000.

² Antonín, Robert et al. *Encyklopedie českých dějin. Osobnosti, fakta a události, které utvářely naši historii*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2008.

³ Cuhra, Jaroslav – Ellinger, Jiří – Gjuríčová, Adéla – Smetana, Vít. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý (od roku 1918)*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2006.

⁴ Čapka, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. Praha: Libri, 2010⁴.

⁵ Čapka, František. *Dějiny v datech II. Politika, hospodářství, kultura zemí Koruny české a světa v souběhu. Od nástupu Habsburků do současnosti (od roku 1526 do 2019)*. Praha: Euromedia Group, 2020.

⁶ Dejmek, Jindřich et al. *Československo. Dějiny státu*. Praha: Libri, 2018.

⁷ Emmert, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: Clio, 2012.

⁸ Emmert, František. *Moderní české dějiny*. Praha: Mladá fronta, 2019.

⁹ Churaň, Milan et al. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. (2 sv.) Praha: Libri, 1998².

¹⁰ Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha: Libri, 2017³.

¹¹ Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935)*. Praha: Libri, 2018².

¹² Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky. O přežití a o život (1936–1938)*. Praha: Libri, 2018².

¹³ Klimek, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIII. 1918–1929*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2002.

¹⁴ Klimek, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIV. 1929–1938*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2014.

¹⁵ Kuklík, Jan – Gebhart, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české XV/a-b. 1938–1945*. (2 sv.) Praha – Litomyšl: Paseka, 2007.

¹⁶ Pánek, Jaroslav – Tůma, Oldřich et al. *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008.

¹⁷ Pernes, Jiří. *České dějiny v datech*. Praha: Albatros, 2008³.

¹⁸ Randák, Jan et al. *Osobnosti českých dějin*. Praha: Knižní klub, 2013.

¹⁹ Veselý, Zdeněk (ed.). *Dějiny české politiky v dokumentech*. Praha: Professional Publishing, 2005.

²⁰ Veselý, Zdeněk (ed.). *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Professional Publishing, 2012³.

²¹ Online: <https://www.portafontium.eu/> [cit. 30-03-21].

²² Online: <https://www.moderni-dejiny.cz/> [cit. 29-07-21].

²³ Online: <https://www.muzeum20stoleti.cz/> [cit. 30-07-21].

²⁴ Online: <https://www.pametnaroda.cz/cs> [cit. 30-07-21].

²⁵ Online: <https://www.ustrcr.cz/> [cit. 29-07-21].

²⁶ Online: <https://cs.wikipedia.org/> [cit. 29-07-21].